

Zalai Ernő beszéd

Kedves Tsuneo! Tisztelt Egybegyűltek!

Kicsit nehéz kimondani, de már több mint harminc éve ismerjük egymást Morita Tsuneo barátommal. Ismerkedésünk kezdete az első magyarországi látogatása idejére nyúlik vissza. Ösztöndíjas itt tartózkodása idején tanszékünk volt a fogadója. Mondanom sem kell, az 1970-es évek vége felé különleges eseményszámba ment egy japán kollega felbukkanása az egyetemen. Már akkor feltűnt figyelmissége, szerény, de nem visszahúzó magatartása, nyitottsága, humorérzéke és érdeklődése egyidejűleg több dolog: így a hazai viszonyok, a művészet és a sport iránt. Igen, Tsuneo mindig is egyfajta neoreneszánsz alkat volt, és ezt a tulajdonságát az évek során fokozatosan és tudatosan tovább is fejlesztette, és ma is így él.

Szakmai kapcsolatunk abban az időben még nem volt különösebben szoros. Ő a magyar tervgazdaság működését tanulmányozta, én meg a matematikai közgazdaságtant, és az utóbbival foglalkozók, sajnos, hajlamosak arra, hogy saját maguk alkossák meg a tanulmányozott gazdaságot, és rendszerint nem igen foglalkoztatja vagy zavarja őket a valós gazdaságok működése.

Japánba való visszatérése után is intenzíven foglalkozott a magyar gazdaság kutatásával, és ápolta a magyar kapcsolatait. Több magyar közgazdász munkáját lefordította, és meg is szervezte japán kiadásukat. Többek között a jelenlevő akademikustársam nemzetközi hírű műveit is, akinek a munkássága mindig is közelebb állt Tsuneo érdeklődéséhez. A magyar-japán kapcsolatok ápolásába illeszkedett az a kezdeményezése is, amelynek az eredményeképpen egy többévtizedes cserekapcsolat jött létre a Hosei Egyetem, és az akkor még Marx Károly nevét viselő Közgazdasági Egyetem között az 1980-as évek elején.

Számos kollegám számára nyílt meg az egyedülálló, és akkor még vissza nem térőnek is látszó lehetőség arra, hogy ellátogasson Japánba, megmerítkezzék kultúrájában és tudományos világában. Én is részesülhettem ebben a kivételes szerencsében. 1988-ban, Ildikóval együtt, egy különleges és élménydús hónapot tölthettünk el Japánban. Ott megismerkedtem, egyebek között, a rá, és a japánokra általában oly jellemző, a magyarokét is felülmúló vendégszeretetét, és több alkalmunk nyílt beszélgetésre, szakmai és baráti kapcsolatunk elmélyítésére is.

Számomra felejthetetlen élmény volt, ott a helyszínen, megtapasztalni azokat az ismert japán társadalmi és emberi értékeket, amelyek magyarországi hiánya nyomasztóan rányomja bélyegét mindennapjainkra. Elég itt csak a több ezeréves kulturális és nemzeti folytonosságra, a példás összetartásra, a hagyományok tiszteletére és ápolására utalni, ami egyáltalán nem ellentétes a modernizációval, sőt, ellenkezőleg, kifejezetten annak egyik hajtóereje.

Nos, ennek a kultúrának és értékrendnek a perspektívájából nézve még jobban meg lehet érteni, hogy mi vihette rá Tsuneot arra, túl a 20 éves itt tartózkodás jogán, hogy félre tegye a szokásos japán udvariasságot, és írásaiban szerényen figyelmeztesse a magyar viszonyok alakítóit arra, hogy sok tekintetben tévúton járnak, és sok mindenben hiányt szenvednek.

Mindezt testközelből láthatta, sőt, a saját bőrén is érzékelhette. Az 1980-as évek végétől kezdve ugyanis gyakorlatilag Magyarországon él, ahol már nemcsak a tudomány nézőpontjából, hanem a diplomácia, a pénzügyi élet, majd az üzleti élet szemszögéből is nyomon követhette a bekövetkező változásokat.

Szem- és fültanúja lehetett annak az egyre élesebben folyó, az országot nemcsak nem kímélő, de egyre végletesebben meg is osztó küzdelemnek, amelyet a hatalom régi birtokosai és a rendszerváltók vívnak a gazdasági és a politikai hatalom újrafelosztásáért. Láthatta, hogyan bizonyul gyatrának és alkalmatlannak a hatalmi elit felkészültsége, tudása, kultúrája és erkölce a történelmi feladat végrehajtására, és miként szenved el ennek összes következményét az ország értékrendjében és hitében módszeresen lepusztított lakossága.

Ez készthette őt megszólalásra. Nagyon örülök, hogy így tett, s remélem, hogy könyve élesztően fog hozzájárulni a várt megújuláshoz.

Így legyen! Köszönjük, Tsuneo!